

# INTERVENCIÓ A LA INAUGURACIÓ DEL CURS 2020 – 2021 DE LA FUNDACIÓ JOAN MARAGALL

19 octubre 2020, Seminari Conciliar de Barcelona

## *Agraïment autoritats, públic i oients*

En aquests moments de crisi, tots en preguntem com podem resistir, què podem aportar als altres, quina utilitat té el que fem, quin sentit té el que està passant, com ens en sortirem. Creiem que les aportacions que pot fer la Fundació es resumeixen en les tres paraules que en defineixen l'àmbit d'actuació: diàleg, cristianisme, cultura. El *diàleg* (polític, social, religiós, interdisciplinar, intercultural, intergeneracional) és una de les necessitats més urgents d'avui per a un futur acceptable. La *cultura* (en un sentit ampli, inclosa la ciència) amenitza, enriqueix i dóna profunditat a l'existència, i interpreta i transforma la realitat. El *cristianisme* fomenta i fonamenta valors universals de justícia, igualtat i sentit transcendent de la vida, i forma part de les arrels espirituals i culturals d'Europa en general i del nostre país en concret. Creiem que el missatge és simple i val la pena: el diàleg, com a imperatiu; la cultura, com a goig; el cristianisme, com a oferiment. Són tres eixamplaments de la persona, tres ingredients de la societat, tres vies entre humanitat i natura. Però abans de dir, ens cal i ens agrada escoltar, meditar, pensar.

Escoltar el món accelerat, globalitzat, incert i adolorit d'avui és una lliçó de modèstia i un estímul urgent per a la reflexió i l'acció. Hi ha por, inquietud, desigualtat i injustícia, i hi ha oportunitats mèdiques, tecnològiques, culturals i espirituals immenses. Es tracta que aquestes oportunitats es desenvolupin amb plenitud, s'obrin a tothom, teixeixin vincles d'esperança i comprensió entre la gent. La Fundació intenta, en la mesura de les seves possibilitats, escoltar els problemes, estudiar les propostes de solucions, i donar raó crítica i realista de les esperances espirituals i culturals, des del context religiós, social, econòmic, científic i polític que vivim, i des de les lliçons de la història.

## *Repàs del curs*

Fa un any, el 21 d'octubre de 2019, inauguràvem el curs 2019-2020 amb una conferència de Véronique Margron sobre *Crisis a l'Església catòlica. Com ens en podem sortir?* Poc després, iniciàvem el taller de lectura *El Blaquerna i el llibre d'Amic e d'Amat de Ramon Llull: invitació a una aventura espiritual transformadora*, a càrrec d'Albert Soler, professor de la UB; la participació en un cicle de conferències sobre *El diàleg*, en col·laboració amb

la UPF, coordinat per Oriol Izquierdo; visitàvem el claustre de Sant Cugat del Vallès, guiats per Josep M Jaumà; féiem una sessió de reflexió sobre l'actualitat cultural i religiosa del trimestre amb Jordi Amat i Ester Vera, i repreníem les reunions periòdiques quinzenals del patronat, on hem tractat temes com ara *L'aliança del neoliberalisme i transhumanisme (la necessitat d'una tecnoètica global)*, *L'animalisme*, *les conclusions del sínode de l'Amazònia*, .... i les activitats dels diversos seminaris interns de la Fundació.

A començaments de febrer, participàvem en una conferència de Cyril Hovorun sobre *La relació entre els catòlics i els ortodoxos, estat de la qüestió*, en col·laboració amb la Facultat de Comunicació i Relacions Internacionals Blanquerna de la URL; fèiem una sessió d'homenatge a Mn Climent Forner per la seva obra poètica; començàvem un taller de lectura sobre *Els Quatre Quartets de T. S. Eliot i el sentit de la condició humana*, a càrrec de Sam Abrams; el VIII cicle de conferències sobre Política i religió, coordinat per Jaume Dantí, dedicat a *Interessos polítics i ordes militars i religiosos, segles XII – XX*, i vàiem, amb sorpresa i incredulitat, com es posava en qüestió la celebració del Mobile World Congress, a causa d'una malaltia respiratòria desconeguda provinent de la Xina.

Gairebé de cop i volta, a mig febrer, entràvem en el confinament, una dimensió desconeguda, inimaginable fins llavors, de la vida pública. Els hospitals es col·lapsaven pels afectats per la nova malaltia; les notícies dels centres de gent gran eren esfereïdores; les escoles, fàbriques, hotels, restaurants, museus, tancaven; les pèrdues econòmiques creixien sense parar; ens abocàvem a la comunicació telemàtica, a l'entreteniment digital, a la vida interior; les desigualtats socials s'agreujaven, les desigualtats en l'habitatge es feien feridores, les estretors i foscos dels petits pisos en carrers estrets i barris poblats resultaven angoixants.

Les activitats usuals de la Fundació es van aturar, però continuàvem les que podíem: la preparació de publicacions per quan les impremtes poguessin reprendre l'activitat, les reunions telemàtiques del patronat i dels seminaris; els diàlegs de reflexió sobre l'actualitat cultural i religiosa del trimestre, en aquest cas amb Milagros Pérez Oliva i Montse Santolino (gravat a Ràdio Estel i penjat a la pàgina web); la dinamització de la pàgina web amb alguns missatges i alguns vídeos breus de reflexió (n'hem penjat set i en tenim diversos a punt de penjar).

Les publicacions d'aquest curs han estat, a la col·lecció Cristianisme i cultura, *El tron i l'altar. Política i religió a la Catalunya contemporània*, coordinat per Jaume Dantí; *Parlar de Déu, parlar de l'home. Articles a Qüestions de Vida Cristiana (1968 – 2008)*, de Lluís Duch, introduït i

seleccionat per Antoni Bosch-Veciana; és imminent la publicació del volum *Fites*, de Dag Hammarskjöld, en edició crítica de Miquel Calsina.

En els Quaderns de la FJM, *Per una espiritualitat reconciliada. Un cristianisme en temps de contradiccions*, de Carmine di Sante, *Indagació contemplativa per a l'era de la intel·ligència artificial*, per Marco Schorlemmer, *Trenta poemes sobre el Parnostre i els Salms*, de David Jou; i dintre de poc *L'experiència musical: origen, ritualitat i transcendència. El cas de Ludwig van Beethoven*, d'Oriol Pérez Triviño, i en tenim en curs d'edició dos més, de Josep M Jaumà sobre el claustre de Sant Cugat i de Jordi Pàmias, amb trenta poemes religiosos comentats per l'autor.

De la revista Qüestions de Vida Cristiana, els números 264, *La vida interior* i 265, *Reconciliacions*; el número 266, sobre *el futur del treball*, i el número doble 267/268 sobre *Cristianisme contracultural*.

El 30 de setembre vam tenir la reunió del Consell Assessor, i el 8 d'octubre l'Aula Joan Maragall, a càrrec de la teòloga i filòsofa valenciana Lucía Ramon, sobre el tema *Feministas agnósticas i feministas cristianas: un diàleg inexplorado*, que donarà lloc a un volum de la col·lecció Cristianisme i cultura el proper mes de maig o juny. El Taller de lectura és dedicat a *El Nabí de Josep Carner: didàctica del perdó*, a càrrec de Jaume Subirana. Continuaran les reflexions sobre l'actualitat cultural i religiosa, el desembre, març i juny. Col·laborarem amb l'IREL en un cicle sobre *La interioritat*, i amb l'Albergueria sobre algun tema d'arts, en ocasió del seu 25 aniversari.

Pel que fa als mitjans, econòmicament molt afeblits per la crisi, la situació de la pandèmia ens ha estimulat, com tantes altres entitats, a posar més atenció en recursos telemàtics, que porten a una difusió més gran de les activitats.

### ***Tríptic de la Pandèmia***

Pel que fa als continguts, volem reflexionar sobre el que ens està passant, des de l'humanisme cristià en diàleg amb les vicissituds, problemes i esperances del món contemporani. Estructurarem una bona part de les activitats a l'entorn del que hem anomenat *Tríptic de la pandèmia: la mort en solitud, el temple buit, la natura desbordada*. Aprofundirem sobre tres grans aspectes: el significat i les circumstàncies –mèdiques, legals, socials- de la mort i sobre com la seva consideració il·lumina alguns aspectes del sentit de la vida; les fronteres obertes de la religiositat, des de les inquietuds individuals de l'espiritualitat fins a la solidaritat i la celebració comunitària;

la relació entre els humans i una naturalesa que ens desborda amb el virus o que descordem amb la tecnologia, des de les greus incerteses ecològiques fins a les possibilitats prometedores i inquietats de la intel·ligència artificial.

De fet, són tres eixos de l'humanisme cristià de sempre, però intensificats per la incertesa, la urgència i la magnitud de les preocupacions d'avui, en l'àmbit de la salut, de l'economia, de la política. La reflexió sobre què som –antropològicament, religiosament-; on anem i on voldríem anar – socialment, políticament-; i què fem i podem fer per anar-hi – tecnològicament, culturalment, èticament.

Entre d'altre activitats, pel que fa als seminaris, intentarem dedicar sessions a aquests objectius. Per exemple, el seminari de realitat econòmica i desenvolupament humà integral col·laborarà en la iniciativa L'economia de Francesc, un fòrum coordinat per Bernat Sellarès entorn del tema de l'economia de la solidaritat; el seminari de ciència i fe reflexionarà sobre els aspectes científics del virus i dels tractaments; el seminari d'arts podrà dedicar una part de la seva atenció a les expressions artístiques que han sortit en els darrers temps.

Això no ens fa abandonar les activitats concretes sobre punts concrets, com ara, dintre de poc, un record d'Ernesto Cardenal i de Pere Casaldàliga, en la seva teoria, la seva vida i la seva poesia; i d'altres que anirem anunciant, en la mesura que les condicions sanitàries ho permetin.

\*

Aquest any, vam sol·licitar la conferència inaugural al teòleg txec Tomas Halik. Tomàs Halik és un dels teòlegs i intel·lectuals txecs actuals internacionalment més reconeguts d'Europa. Tomàs Halik és capellà catòlic, sociòleg de la religió, i activista polític. Nascut el 1948, es va interessar pel catolicisme a través de la lectura de Chesterton i de Graham Greene, i va seguir el mestratge de Jan Patocka. Durant uns vint anys va formar part de l'"església subterrània" txeca i col·laborà amb el cardenal Tomasek a Praga.

Per les seves contribucions al diàleg interreligiós i amb els allunyats de qualsevol religió, i per la defensa dels drets humans i de la llibertat religiosa ha rebut un nombre considerable de premis i reconeixements, entre els quals els premis Cardenal König (Austria, 2003), Romano Guardini (Alemanya, 2010), Fundació Templeton (Estats Units, 2014), i és doctor Honoris Causa de la Universitat d'Oxford. Va treballar com a professor de Psicologia del treball de 1975 a 1984, i de 1984 a 1990 com a psicoterapeuta de drogoaddictes i alcohòlics a la clínica de la Universitat Carles. Posteriorment, va actuar com a conseller extern del president Vaclav Havel,

i fou nomenat per Joan Pau II conseller del Consell pontifici per al diàleg amb els no creients, el 1992.

Ha publicat molts llibres, dels quals han estat traduïts al castellà els volums *Paciencia con Dios. Cerca de los lejanos, Paradojas de la fe en tiempos posoptimistas, Quiero que seas. Sobre el Dios del Amor, Un proyecto de renovación espiritual*, participa en el llibre *¿Deshacerse de Dios?* Amb Anselm Grün, Tomas Halik i Winfried Nonhoff.

Tres fonts de la seva teologia han estat: la teologia apofàtica (a la qual arriba a través del mestre Eckhart i de l'espiritualitat zen), el misticisme (sobretot el mestre Eckhart, que considera el més gran teòleg del cristianisme després de sant Pau), i la teologia i filosofia del diàleg (considera que un dels problemes actuals d'occident és la crisi del llenguatge del religiós, la ignorància de la profunditat emocional i intel·lectual de molts conceptes religiosos, i l'ús polític impropï de llenguatge quasi-religiós en política)

De les tres fonts anteriors, tres aportacions que recorren la seva obra són: Escatologia negativa, resurrecció contínua, tarda de la història cristiana. Per escatologia negativa entén que per tal que la teologia cristiana esdevingui un instrument competent de diàleg amb l'altre, ha d'introduir en la nostra comprensió de l'església, de la veritat i de l'amor un sentit d'obertura radical, de "diferenciació escatològica" entre allò que ens és accessible, i allò, més ampli i distant, que és l'objecte de la nostra esperança escatològica. Resurrecció contínua. Tal com els conceptes teològics clàssic de creació contínua i de redempció contínua, ha proposat la idea de resurrecció contínua, és a dir, considerar la resurrecció de Crist no com un episodi del passat, sinó com una presència que està actuant contínuament, desvetllant i transformant contínuament el món. Tarda de la història cristiana. Halik defensa la idea que, en la metàfora de la història com el transcurs d'un dia, som a primera hora de la tarda, un moment perillós per a l'adormiment, després de l'acció que caracteritza el matí. La tarda, poc després de l'apogeu de la llum en el migdia, és temps de recapitulació, de síntesi, per a tirar endavant, per a aprofundir, per a sospesar, per a trobar una serenitat fecunda.

Les circumstàncies de la pandèmia han impedit que el professor Halik pugui estar amb nosaltres, tal com tots, ells inclòs, hauríem desitjat. Per reemplaçar la seva presència física, ens va enviar un vídeo amb la seva conferència, que hem traduït en subtítols per a la comoditat de vostès. Es titula *Llegint els signes del temps*, i està gravada a l'església del Sant Salvador, seu de la Parròquia Acadèmica de Praga, dedicada especialment a l'atenció d'universitaris, intel·lectuals i artistes, i de la qual Tomàs Halik és rector, i

des d'on du a terme una tasca pastoral i intel·lectual molt fructífera i reconeguda.

L'església barroca del Sant Salvador es troba a tocar del cèlebre pont Carles de Praga, conegut per la riquesa escultòrica que l'ornamenta. Just davant d'aquesta església, entre 1607 i 1612, hi visqué Johannes Kepler, i hi descobrí les seves dues primeres lleis de les òrbites planetàries. A més de la seva bellesa arquitectònica i dels nombrosos concerts que s'hi donen, en aquesta parròquia s'hi duen a terme intervencions artístiques contemporànies ocasionals, que contribueixen a la sorpresa. Les paraules de Tomàs Halik ens venen, doncs, des d'un lloc que forma part de la història artística, cultural, espiritual i científica d'Europa., i ens parlen d'actualitat i de futur, d'inquietud i de profunditat.

\*

## CONFERÈNCIA DE TOMAS HALIK

\*

### Comentari sobre la conferència

Destacaria tres idees del discurs que acabem d'escoltar. En primer lloc, l'expressió de frustració, cansament, impotència, desengany, por: en definitiva, crisi. La crisi obliga a fer-se preguntes, a buscar camins: les seguretats vacil·len, la confusió i l'opacitat neguitegen. La proposta de Halik és disposició a confiar, a donar una altra oportunitat al cristianisme, a insistir més en la idea positiva de "moment axial" –caracteritzat per globalització i la fusió i connexió de cultures- que en els aspectes negatius de la idea de "crisi". Com a fonaments teològics d'aquesta confiança, Halik ens recorda que *"Déu va parlar en contradiccions i també a través del Seu silenci; va revelar la seva bellesa també en l'horror i la lletjor, el seu poder en la feblesa, la seva presència en el seu ocultament, fora i dins del desert"*.

En segon lloc, Halik reflexiona sobre com s'ha de manifestar aquesta confiança. Una manera íntima pot ser abandonament en mans de Déu, sobrietat i capteniment en la conducta pròpia, i ajut als necessitats propers. Col·lectivament, però, cal oferir camins; reflexionar sobre l'experiència històrica d'Europa, imaginar una nova teologia de la història contemporània. En aquesta perspectiva, Halik es refereix a la tarda de la fe. Diu: *"La maduresa i la vellesa tenen un propòsit diferent i més important que el "matí de la vida". És el moment d'un viatge espiritual, la baixada a les profunditats, el moment adequat per al desenvolupament de la vida espiritual. Bona part de les angoixes i problemes mentals de les persones durant la segona meitat de la seva vida, són perquè les seves vides no tenen una dimensió espiritual i religiosa – en el sentit més ampli de la paraula. La*

*tasca de la tarda de la vida és assolir la maduresa; és un camí cap a la saviesa vespertina”*

En tercer lloc, Halik fa una proposta concreta, modesta, realista però també ambiciosa sobre com dur a terme aquest procés: *“Precisament ara hi ha una necessitat urgent que les comunitats cristianes es transformin en “escoles”, d’acord amb l’ideal original de les universitats medievals, inspirades al seu torn per la cultura monàstica de la pregària combinada amb l’estudi. Les universitats van sorgir com a comunitats de professors i alumnes, comunitats de vida, pregària i ensenyament. El seu principi era lliurar als altres només el que hem meditat. De la mateixa manera, a les comunitats eclesiàstiques actuals – parròquies, ordes monàstics i moviments eclesiàstics- la teologia s’hauria de tornar a combinar amb l’espiritualitat, l’estudi teològic i la predicació, amb el cultiu de la vida espiritual”*.

Halik ens parla, doncs, de comunitat, d’espiritualitat, d’estudi, de conreu de la vida espiritual. La Fundació Joan Maragall es troba còmoda en aquesta proposta, intentant servir en reflexió, en cultura, en espiritualitat, tot col·laborant amb entitats més o menys afins, el nostre cristianisme i la societat en general.

#### *Ajut a la Formació*

Ajut a la formació, per promoure vocacions de persones joves que vulguin treballar en el camp del diàleg entre la fe i qualsevol dels àmbits de la cultura. Aquest any ha estat atorgat a Josepmaria Bigatà Barrachina, amb el projecte ***“LA PARTICIPACIÓ DELS MOVIMENTS APOSTÒLICS EN LA FORMACIÓ DE LES PERIFÈRIES URBANES DE L’ÀREA ANTIFRANQUISTA. El cas de Terrassa (1939-1968)”***, que serà dirigit pel Dr. Martí Marín Corbera de la UAB; i seguiment per part de la Fundació a càrrec del Dr. JAUME DANTÍ RIU.

#### **PARAULES DE CLOENDA DEL BISBE SERGI**